

## Pääsiäisviikon maanantai. Kirkas maanantai

Kristus nousi kuolleista!

### Päivän epistola

(Ap.t. 1: 12 – 17, 21 – 26)

*”Siihen aikaan apostolit lähtivät tuolta vuorelta, jota kutsutaan Öljymäeksi ja joka on lähellä Jerusalemiä, sapatinmatkan päässä. He palasivat Jerusalemiin ja menivät siellä siihen taloon, jonka yläkerrasta oli tullut heidän kokoontumispaikkansa: Pietari, Johannes ja Jaakob, Andreas, Filippus, Tuomas, Bartolomeus, Matteus ja Jaakob Alfeuksen poika, Simon Kiivailija ja Juudas Jaakobin poika. He pitivät kaikki yhtä ja rukoilivat lakkaamatta yhdessä joukkoonsa kuuluvien naisten sekä Jeesuksen äidin Marian ja Jeesuksen veljen kanssa. Eräänä päivänä, kun opetuslapsia oli koolla noin satakaksikymmentä, Pietari nousi puhumaan. Hän sanoi: ”Veljet: ”Sen kirjoitusten sanan oli käytävä toteen, jonka Pyhä Henki Daavidin suulla oli ennalta Juudaksesta lausunut – tusota miehestä, joka ryhtyi oppaaksi Jeesuksen vangitsijoille. Hän kuului meidän joukkoomme ja oli saanut osalleen palvelustehtävän niin kuin mekin. Siispä on nyt valittava yksi niistä miehistä, jotka ovat kulkeneet kanssamme koko sen ajan, jolloin Herra Jeesus eli ja vaikutti meidän keskuudessamme, siitä alkaen, kun Johannes hänet kastoi, aina siihen päivään, jona hänet otettiin luotamme taivaaseen. Yksi heistä olkoon hänen ylösnousemuksensa todistajana yhdessä meidän kanssamme.” Ehdolle pantiin kaksi miestä: Joosef Barsabbas, toiselta nimeltään Justus, sekä Mattias. Sitten kaikki rukoilivat: ”Herra, sinä joka tunnet kaikkien sydämet, ilmita, kummmman näistä kahdesta olet valinnut astumaan tähän palvelustehtävään ja apostolin virkaan, josta Juudas luopui mennäkseen sinne, minne kuului.” Sen jälkeen he heittivät miehistä arpaa, ja arpa lankesi Mattiakselle. Näin hänet valittiin ja liitettiin kahdentenatoista apostolien joukkoon.”*

Ennen tätä tekstiä oli kertomus Jeesuksen taivaaseen astumisesta. Tapahtumapaikka oli Öljymäki. Luukkaan evankeliumin lopun ja Apostolien tekojen kirjan mukaan se sijaitsi sapatinmatkan (noin kilometrin) päässä Jerusalemin itäpuolella lähellä Betaniaa. Sakariaan kirjan mukaan Herran päivänä itse Herra lähtee sotaan viholliskansoja vastaan ja seisoo Öljymäellä (14: 3 - 4). Tämän takia juutalaisuudessa Öljymäellä on erityistä merkitystä.

Tekstissä uudelleen esitellään opetuslapset. Tekstin mukaan joukko on yhtenäinen ja odottaa Pyhän Hengen vuodatusta. Yhdentoista opetuslapsen lisäksi yhteisöön kuuluu paljon muitakin jäseniä. Näistä erikseen mainitaan Jeesuksen äiti Maria ja Jeesuksen veljet. Kirkon perinteen mukaan nämä veljet ovat Jeesuksen kasvatti-isän Joosefin ensimmäisestä avioliitosta. Yhteisön jäsenistä käytetään nimitystä opetuslapset. Yhden luvun sen koosta me näemme tekstissä, kun opetuslapsia oli koolla noin satakaksikymmentä. Voi olla, että tällä luvulla korostetaan 12 apostolia ja heidän työnsä tuloksia tai Israelin kahtatoista sukukuntaa. Todellinen luku voi jäädä meille arvoitukseksi.

Jakeessa 15 määritellään kokouksen pitoajaksi ”eräänä päivänä”. Kyse on jostain päivästä Kristuksen taivaaseen astumisen ja Pyhän Hengen vuodattamisen välillä. Kokouksen sijoittuminen näiden tapahtumien väliin korostaa taivaaseen astumisen ja Pyhän Hengen vuodattamisen yhteyttä toisiinsa ja näiden tapahtumien merkitystä.

Pietarin merkitystä opetuslasten johtajana korostaa hänen nousemisensa seisomaan ja pitämänsä puhe. Ortodoksisessa näkökulmassa emme ymmärrä hänen olleen ”yksinvaltiass”, vaan ennemminkin puheenjohtaja. Pietarin esittämä viittaus Daavidin puheesta koskien Juudasta, on viittaus Psalmien kirjaan, sillä psalmeja pidettiin Daavidin laatimina (kts. Ps. 41: 9 - 10).

Tämän kokouksen merkitys on siinä, että se valitsi Juudaksen tilalle uuden apostolin. Kahdentoista apostolin ryhmää pidettiin tärkeänä, se viittasi Israelin kansan kahteentoista heimoon. Kaksitoista apostolia edustivat Israelin kansan jatkoa Kirkkona. Ehdokkaina olivat ne miehet, jotka olivat Jeesuksen opetuslapsia, ”kulkeneet kanssamme”. Apostolin tehtävää kuvataan olemisena Kristuksen ylösnousemisen todistajana. Vaatimus, että apostolin tuli olla kulkenut ”koko sen ajan, jolloin Herra Jeesus eli ja vaikutti meidän keskuudessamme, siitä alkaen, kun Johannes hänet kastoi, aina siihen päivään, jona hänet otettiin luotamme taivaaseen” johti siihen, että Apostolien tekojen kirjassa Paavalia ei tämän takia kutsuta apostoliksi.

Kahdesta ehdokkaasta ”Joosef Barsabbas, toiselta nimeltään Justus” esitellään tarkemmin kuin hänen vastaehdokkaansa Mattias. Tämä voi merkitä sitä, että Joosef olisi ollut ennakkosuosikki tehtävään. Seuranneessa rukouksessa valinta ”palvelutehtävään ja apostolin virkaan” jätetään Jumalalle. Palvelutehtävä näyttää viittaavan ihmisten palvelemiseen eli diakoniaan. Toisaalta maininta apostolin virasta viittaa vieläkin tärkeämpään tehtävään: Israelin, nyt uuden Israelin, eli Kirkon kokoamiseen yhteen. Arvan ”heittäminen” antoi päätöksenteon Jumalalle. Tällainen arvan heittäminen oli tuon ajan yhteiskunnallisissa ja uskonnollisissa päätöksenteossa yleistä (vrt. 3. Moos. 16: 8; Joos. 18: 6 – 10; 1. Aikak. 25: 8 – 9, Neh. 11: 1; Joona 1: 7). Arvalla valintaa käytetään edelleen sekä uskonnollisissa että poliittisissa yhteyksissä.

## Päivän evankeliumi

(Joh: 1: 18 – 28)

*”Jumalaa ei kukaan ole koskaan nähnyt. Ainoa Poika, joka itse on Jumala ja joka aina on Isän vierellä, on opettanut meidät tuntemaan hänet. Tämä on todistus, jonka Johannes antoi, kun juutalaiset lähettivät Jerusalemissa pappeja ja leeviläisiä kysymään häneltä: ”Kuka sinä olet?” Johannes tunnusti totuuden, hän ei sitä kieltänyt. Hän sanoi: ”En minä ole Messias.” ”Mikä sitten?” he kysyivät. ”Oletko Elia?” ”En ole”, Johannes vastasi. ”Oletko se luvattu profeetta?” Hän*

*vastasi: "En." Silloin he sanoivat: "Kuka sitten olet? Meidän on vietävä vastaus niille, jotka meidät lähettivät. Mitä sanot itsestäsi?" Johannes vastasi: "Minä olen ääni, joka huutaa autiomaassa: 'Tasoittakaa Herralle tie!' Niinhän profeetta Jesaja on ennustanut." Niiden joukossa, jotka oli lähetetty Johanneksen luo, oli myös fariseuksia. He kysyivät häneltä: Miksi sitten kastat ihmisiä, jos et ole Messias, et Elia etkä se profeetta?" Johannes vastasi: "Minä kastan vedellä, mutta teidän keskellänne on jo toinen, vaikka te ette häntä tunne, hän, joka tulee minun jälkeeni. Minä olen arvoton edes avaamaan hänen kenkiensä nauhoja." Tämä tapahtui Jordanin tuolla puolen, Betaniassa, missä Johannes oli kastamassa.*

"Jumalaa ei kukaan ole koskaan nähnyt. Ainoa Poika, joka itse on Jumala ja joka aina on Isän vierellä, on opettanut meidät tuntemaan hänet." Tähän perustuu Jeesuksen asema, Hän on nähnyt Jumalan ja on itse Jumala. Hän voi opettaa Isästä. Vanhassa testamentissa todetaan, että ihminen ei voi nähdä Jumalan kasvoja, sillä Jumalan nähnyt ihminen ei jää eloon (2. Moos. 33: 20). Kirkko opettaa Jumalan Isän olevan "ylimaallinen", käsityskykymme ulottumattomissa. Toisaalta voimme kohdata Jumalan Hänen toiminnassaan. Tällä sanonnalla samalla vahvistetaan, että Jeesus on tärkeämpi kuin Mooses, sillä Mooses näki Jumalan vain "takaapäin" (2. Moos. 33: 22 – 23). Myöskään profeetta Jesaja ei nähnyt Jumalan syvintä olemusta, vaan näki näyn, jossa hän näki jotain, joka oli Jumalan kaltaista (Jes. 6: 1).

Niin Johannes Kastajaa kuin Jeesusta vastustivat Jerusalemin uskonnollinen ylimystö, ylipapit ja fariseukset. He lähettivät Jerusalemin temppelin pappeja ja leeviläisiä kysymään, kuka Johannes on. Nämä saapuivat Johanneksen luo Betaniaan (ei Jerusalemin lähellä oleva Betania) Jordanin "tuolle puolelle". Lähetetyt edustivat virallista temppeliä ja juutalaisuutta. He ovat toteuttamassa oikeudellista tehtävää. Heidän tehtävänsä oli selvittää, kuka Johannes Kastaja oli.

Johannes kiistää olevansa Messias. Ajanlaskumme alkuaikoina odotettiin aikojen muutosta, jolloin tulisi Vanhan testamentin ennustama kansan johtaja, Messias (= voideltu) johtamaan kansaansa. Johannes kiistää olevansa Elia tai "se profeetta". Profeetta Eliaan olemisen sanansaattajana perustuu profeetta Malakiaan kirjaan (Mal. 3: 23). Profeetta Malakia puhuu kuitenkin Eliaan lähettämisestä ennen "Herran päivää" ja tämä tarkoittanee Kristuksen toista tulemistä ja viimeistä tuomiota. "Se profeetta" tarkoittaa Mooseksen kirjoissa luvattua profeettaa, jota kansan olisi kuunneltava (5. Moos. 18: 15). Johannes Kastaja ei kiellä olevansa profeetta, mutta rinnastaa itsensä profeetta Jesajan ennustamaan ääneen erämaassa (Jes. 40: 3).

Fariseukset kysyivät Johannekselta, miksi hän kastoi, vaikka ei ollut Messias tai Elia tai se profeetta. Johannes vastaa kastavansa vedellä. Kysymys osoittaa, että juutalaisessa ajattelussa sama henkilö olisi sekä profeetta että Messias. Vesi puhdistavana asiana on tunnettu useissa uskonnoissa, myös juutalaisuudessa. Palestiinassa tuon ajan rikkaiden juutalaisten kodeissa oli erityisiä

peseytymispaikkoja, jotka eivät olleet vain fyysistä peseytymistä varten. Tällaisia peseytymispaikkoja oli paljon Jerusalemin temppelin läheisyydessä. Ihmiset peseytyivät voidakseen kohdata pyhän (Jumalan). Yhä edelleen juutalaisissa synagogissa on tällaisia peseytymispaikkoja. Johanneksen suorittama kaste on rinnastettava tällaiseen peseytymiseen, missä puhdistaudutaan Jumalan kohtaamista varten. Kristillisessä kasteessa on kyse liittymisestä Kristuksen kuolemaan (kun kastettava lasketaan kokonaan veteen) ja hänen ylösnousemukseensa (kun nostetaan vedestä ylös). Kasteen täydentää Pyhän Hengen armon saaminen voitelun sakramentissa.

Vastatessaan fariseuksille Johannes toteaa oikean Messiaan jo olevan heidän keskuudessaan, mutta he eivät häntä tunne. Johannes myös todistaa hänen ja Messiaan välisen eron, sillä hän on ”arvoton edes avaamaan hänen kenkiensä nauhoja”. Todennäköisesti kyseessä oli sandaalit, jotka sidottiin jalkaan nahkahihnalla. Tämä oli rikkaissa perheissä orjien työtä. Samoin hän todistaa, että hän kastaa vain vedellä. Tämä viittaa siihen, että Jeesuksen perustamassa kasteessa on kysymys suuremmasta asiasta.

Johannes kuului todennäköisesti Qumranin hengelliseen yhteisöön, jonka keskuspaikka oli erämaassa lähellä Kuollutta Merta. Tässä yhteisössä odotettiin Messiaan tuloa. Tekstissä mainittu ”Jordanin tuolla puolen oleva Betania” on paikka, jonka tarkkaa sijaintia ei tiedetä tarkasti. Erilaisia ehdotuksia on tehty useita.